

Asiantuntijalausunto

Metsähallitus

Eduskunnan maa- ja metsätalouslakivaliokunta 23.9.2025 klo 10.00

HE 77/2025 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista sekä siihen liittyviksi laeiksi

Metsähallitus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kansalliseksi metsäkatolaiksi, jolla on liittymäkohtia sekä Metsähallitus Metsätalous Oy:n toimintaan että Luontopalveluiden työhön. Alle on nostettu eräitä kohtia, joihin Metsähallitus toivoo kiinnitettävän huomiota valmistelun edetessä.

Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen, jossa määritellään kansalliset vanhojen metsien kriteerit ja linjataan luonnontilaisen metsän (ikimetsän) määritelmästä Suomessa. Metsähallitus Metsätalous Oy huolehtii näiden alueiden inventoinnista valtion mailla. Inventoitava pinta-ala on noin 350 000 hehtaaria ja se vaatii paljon resursseja. Työ alkoi maastokaudella 2024 ja saataneen päätökseen kaudella 2026. Maastokaudella 2025 inventointityötä tekee yhteensä 60 henkilöä. Tähän lukeutuu sekä Metsätalous Oy:n omaa henkilöstöä, että työhön erikseen rekrytoituja asiantuntijoita. Paitsi yleisestä politiikkajohdonmukaisuuden tarpeesta, myös edellä mainitusta johtuen on tärkeää, että kansallisen metsäkatolain luonnontilaisia metsiä koskevat kirjaukset ovat mahdollisimman yhteneviä valtioneuvoston periaatepäätöksen kanssa.

Metsähallituksella on runsaasti kokemusta metsien kehittämisestä Pohjois-Suomessa, jossa prosessit ovat hitaita ja ihmistoiminnan jäljet näkyvät pitkään. Kiinnitämme lausunnossamme erityistä huomiota myös Pohjois-Suomen tilanteeseen.

Hallituksen esityksessä todetaan, että metsätalouden harvennuksilla (ml. kattava harsinta) käsitellyn metsän palautuminen luonnontilaisen kaltaiseksi vie yleensä vähintään 80 vuotta. Tämä pitänee paikkansa Etelä-Suomessa, mutta pohjoisessa vielä 100 vuotta vanhojen harsintojen jäljet näkyvät kunntaisilla mailla, missä uudistumista ei ole tapahtunut. Myös voimakkuudeltaan vähäisempien hakkuiden jäljet näkyvät pohjoisessa pitkään. Harsinnan ei tarvitse olla voimakkuudeltaan kovinkaan kattava, jotta vaikutukset näkyvät. Kokonaispuustotilavuuden ollessa luontaisesti pieni, niin pienempi harsintahakkuu voi olla suhteellisesti ottaen merkittävä vaikutukseltaan.

Niukkapuustoisten kitumaan metsien osalta hallituksen esityksessä todetaan, että lahopuun tilavuutta tai tilavuusosuutta ei voi käyttää luonnontilaisuuden

indikaattorina. Metsähallitus kuitenkin katsoo, että kuolleet pysty- ja maapuut toimivat kitumaillakin hyvänä indikaattorina ja niiden esiintymistä tulisi edellyttää. VN:n periaatepäätöksessä vähimmäismäärää ei sinänsä anneta, mutta tekstissä tuodaan esiin, että kuollutta puuta tulee kohteella olla.

Esitykseen on kirjattu alueen riittävästä laajuudesta luonnontilaisten prosessien jatkumiseksi. Mänty- ja lehtipuuvaltaisissa metsissä minimikoko on 3 hehtaaria ja kuusimetsissä vähintään 10 hehtaaria. Kuusimetsissä lisäksi edellytetään, että ihmistoiminnan aiheuttamaa reunavaikutusta ei saa esiintyä merkittäväällä osalla aluetta. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä taas mainitaan minimikooksi Etelä-Suomessa neljä hehtaaria ja Pohjois-Suomessa kahdeksan hehtaaria, ellei kyseessä ole luontaisesti pienialainen kohde, kuten suon saareke tai vesistön saari tai monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokas alue. Valtion mailla vanhan metsän kriteerit täyttävät alle 10 hehtaarin kohteet todetaan voitavan turvata myös osana alue-ekologista verkostoa. Olisi johdonmukaista, että kirjaukset olisivat yhtenevät. Reunavaikutusta koskeva kirjaus on tarpeellinen, mutta jää osin tulkinnanvaraiseksi ja vaillinaiseksi. Kuusikoiden lisäksi reunavaikutusta tulisi tarkastella myös mänty- ja koivuvaltaisissa metsissä (esim. suon ja kankaan pitkänomaiset vaihteluvyöhykkeet ja kaistalehakkuiden välialueet). Metsähallituksen vanhojen metsien inventointiohjeessa on määritelty, että jos kaistalemainen kuvio on pääpuulajista riippumatta alle 60 m leveä, on reunavaikutus niin suuri, että luontaiset prosessit eivät toimi.

Esityksessä mainitaan, että ikimetsät eivät ole olleet voimaperäisten, kaupallisten metsänhakkuiden piirissä, mutta niissä on voitu harjoittaa luontaistaloutta ja poimintahakkuuta kotitarvekäyttöön. Metsähallitus haluaa tuoda esille, että etenkin Pohjois-Suomessa luontaistaloudella ja kotitarvekäytöllä (esim. koivujen ja kelojen keruulla polttopuuksi) voi hitaan kasvun, luontaisen uudistumisen ja hitaan puuston rakenteen palautumisen vuoksi olla selvä vaikutus puuston rakenteeseen ja lahoppuun määrään vielä pitkänkin ajan kuluttua. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä todetaan, että vanhojen metsien määritelmä sallii luonnontilaista metsää (ikimetsää) enemmän ihmisvaikutusta. Hallituksen esityksessä tämä ei kuitenkaan näytä toteutuvan, ja kirjausten tulisikin tältä osin olla vähintään yhtä tiukkoja kuin vanhojen metsien kriteereissä.

Metsähallitus kiinnitti EU-asetusta neuvoteltaessa huomiota siihen, että perinnebiotooppien hoito ja ennallistaminen oli vaarantumassa asetuksen kirjausten johdosta. Asetuksen tulkinta, myös kansallisesti, näyttää kuitenkin vakiintuneen muotoon, joka sallii perinnebiotooppien hoidon jatkossakin. On kuitenkin vielä varmistettava, että metsälaidunten ja hakamaiden laidunnuksen lisäksi jatkossa on mahdollista myös umpeenkasvaneen ja jo pitkälle metsittyneen vanhan niityn raivaaminen takaisin kokonaan avoimeksi ja sen jatkohoito laiduntamalla. Myös puunmyynti tällaiselta alueelta tulee mahdollistava. Tästä on erityisesti huolehdittava kansallisen toimeenpanon yhteydessä.

Kansainvälisten asioiden päällikkö Teemu Seppä (p. 0406804166) antaa mielellään lisätietoja metsätalouden ja luonnontilaisten metsien osalta, ja palveluomistaja Katja Raatikainen (p. 040354 512) perinnebiotooppien osalta.